

N:o 26.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 8 April 1868.
 — — — — Andra Kammaren den 8 — —

Riksdagens underdåniga Skrifvelse, i anledning af väckt motion om upphäfvande af frälsemäns forum privilegium.

(Lag-Utskottets Utlåtande N:o 8.)

S. A. K.

Hos Riksdagen har förslag blifvit väckt om upphäfvande af de stadganden, enligt hvilka frälsemän ega att få vissa dem rörande mål och angelägenheter omedelbart af Hofrätt handlagda och bedömda.

Vid pröfning häraf har hos Riksdagen i betraktande kommit, att, enligt Konkurslagen den 18 September 1862 och Kongl. Förordningarne af samma dag om boskildnad och om undanskiftande af egendom i makars bo samt huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo, frälsemans konkurs- och boskildnadsnål icke vidare skola omedelbart af Hofrätt upptagas, samt att genom Strafflagen af den 16 Februari 1864 åtskilliga af de i 8 Kapitlet 2 § 9 momentet Rättegångs-balken uppräknade fall, i hvilka frälseman för af honom begångna brott skolat dömas af Hofrätt såsom förste domstol, upphört att ega tillämplighet, hvarjemte, rörande flera af de öfriga, olika åsigter numera torde kunna uppstå, huruvida de böra af Underrätt eller Hofrätt omedelbarligen afdömas. Det är följaktligen endast i fråga om bouppteckningar, arf, testamenten och förmynderskap, som Hofrätternas särskilda jurisdiktion öfver frälsemän ännu har någon egentlig betydelse. Dock äfven i afseende på boupptecknings- och arfsfrågor står den icke väl tillsammans med föreskrifterna i ofvanberörda Kongl. Förordning den 18 September 1862 angående urarfvagörelse och undanskiftande af egendom i död makes bo. Enligt 5 och 7 §§

i denna förordning åligger det nemligen frälsemans arfvinge, som vill göra sig urarfa, och efterlevande maka, som vill afträda egendom för att vinna befrielse från gäld, att hos underdomaren afträda egendomen inom en månad från den dag bouppteckningen slutades, och följaktligen äfven att vid afträdesansökningen föga samma handling. Men enligt 9 Kapitlet 4 § Ärfda-balken bör ock inom nyssnämnda tid bouppteckningen ingifvas till den Hofrätt, hvarunder den aflidne vid döds-tillfället lydt. Denna Öfverrätt tillkommer derjemte, på grund af 2 och 3 §§ i omförmälda kapitel af Ärfda-balken, att vaka deröfver, att bouppteckning efter frälseman varder inom föreskrifven tid hållen och, om sådant ej låter sig göra, meddela anstånd dermed till viss dag. Deremot eger underdomaren, enligt 21 § i 1862 års förordning, att, i fråga om egendoms afträdande, pröfva huruvida bouppteckningen blifvit i laga tid upprättad. Dessa inkonseqvenser i lagstiftningen kunna svåriligen annat än leda till oreda och förvecklingar i tillämpningen.

Hvad angår den Hofrätten åliggande vårdnad öfver förmynderskap för omyndige af frälsestånd, har svårigheten att utöfva densamma, isynnerhet då myndlingarne bo å aflägsne orter, blifvit ökad genom Kongl. Förordningen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 24 September 1861 och särdeles genom dess stadgande i 5 §, enligt hvilket Rätten, då fråga väckes att förmyndare bör lemna inteckning eller annan säkerhet för omyndigs hos honom innestående medel, eger derom förordna såsom nödigt och skäligt pröfvas, hvilken pröfning åter måste grunda sig på en kändedom om personens vederhäftighet och förhållande i öfrigt, som i de flesta fall icke är att förutsätta hos annan domstol än Underrätten i orten, der förmynderskapet finnes. Stadgandena angående Adeln's särskilda forum hafva sålunda, äfven der de kvarstå, förlorat sitt ursprungliga sammanhang och de kunna derföre nu mindre än någonsin anses såsom en verklig förmån för Ridderskapet och Adeln. Om man äfven fäster mindre vikt vid den omständighet att frälsemännen derigenom gå miste om en instans i deras arfs- och förmynderskapstvister, hvilket visserligen bereder skyndsamhet, men också i samma mån minskar säkerheten i dessa tvisters pröfning, så är det dock otvifvelaktigt, att för det stora flertalet af Ridderskapet och Adeln's ledamöter, som bo aflägsne från den Hofrätt, under hvars jurisdiktion de lyda, både besvär och kostnad vållas genom ifrågavarande privilegium, som hindrar dem att i sådana enkla ärenden som boupptecknings ingifvande, testamentsbevakning och förmyndareförordnande vända sig till domstolen i orten, under det att de i vida viktigare och lika grannliga saker måste underkasta sig samma domstols jurisdiktion.

Deraf att ifrågavarande undantagslag upphäfves, blir en följd att jemväl Kongl. Brefven den 26 Oktober 1748 och den 7 April 1805, hvarigenom utländske adelsmän och Svenska Akademiens ledamöter förklarats berättigade till enahanda förmåner i omförmälda hänseende, som nu tillkomma Svenska adelsmän, till all verkan förfalla. Deremot synes den föreslagna förändringen icke böra medföra förlust af adelsmännens på särskilda författningar grundade rätt att sjelfve utse personer

till förrättande af bouppteckningar och arfskiften äfven i de städer, der sådan rättighet ej varden jemväl öfriga samhällsklasser beredd i den ordning, som anvisas i den rörande detta ämne redan beslutade nya lag; och har Riksdagen, till undvikande af misstyding, ansett särskildt förbehåll härom nödigt.

På dessa skäl har Riksdagen för sin del beslutat en författning angående upphäfvande af frälsemäns rätt till särskildt forum, så lydande:

»Med ändring af hvad 6 § af Ridderskapet och Adels privilegier den 16 Oktober 1723 samt 8 och 9 momenten af 2 § i 8 Kapitlet Rättegångsbalken innehålla derom, att vissa mål och angelägenheter rörande frälsemän skola omedelbart af Hofrätt bedömas och handläggas, förordnas, att dessa mål hädanefter skola tillhöra vederbörande Underdomstolar och efter allmänna Rättegångsordningen behandlas: dock att derigenom icke någon inskränkning sker i den rätt, som, jemlikt Kongl. Resolutionen den 3 Oktober 1675, § 35, jemförd med Kongl. Förordningen den 1 Mars 1749, tillkommer arfvingar i adliga sterbhus, att till förrättande af bouppteckningar och arfskiften i samma sterbhus kalla dem, de helst dertill bruka vilja; kommande i följd häraf Kongl. Brefven den 26 Oktober 1748 och den 7 April 1805, hvarigenom utländske adelsmän, som hit till riket inkommit, samt Svenska Akademiens ledamöter blifvit förunnade enahanda förmåner i rättegångsmål som Ridderskapet och Adeln, att till all verkan upphöra.

»De mål och ärenden, som, vid den tid denna författning träder i verkställighet, på Hofrätts pröfning bero, skola af Hofrätten med slut afhjelpas.»

Riksdagen framhårdar etc.

Stockholm den 8 April 1868.